

بررسی اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه آشکار و ضمنی در بیماران افسرده

دکتر حسن توزنده‌جانی^۱
نسرین کمال‌پور^۲

چکیده

زمینه و هدف: این پژوهش از نوع پژوهش‌های علی (پس رویدادی) - مقایسه‌ای و توصیفی است که با هدف بررسی تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه آشکار و ضمنی در بیماران افسرده انجام شده است.

روش بررسی: بدین منظور از بین بیماران افسرده نمونه‌ای به حجم ۳۲ نفر به صورت تصادفی انتخاب نمودیم. آزمودنی‌های به‌نچار از بین دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی و دانشجویان انتخاب شدند. در دو مرحله متفاوت آزمایش، آزمون‌های متفاوت حافظه آشکار، ضمنی و آزمون حافظه وکسلر اجرا گردید و نتایج با استفاده از روش‌های تحلیل واریانس (F)، t استیودنت، X^2 و آزمون تعقیبی شفه تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان دادند که گروه‌های پژوهشی تنها در پاسخ به آزمون‌های حافظه آشکار تفاوت معناداری با یکدیگر دارند، اما عملکرد آنها در حافظه ضمنی تفاوت معناداری نداشت. (تأیید فرضیه اول) گروه‌ها در بازیابی واژه‌های خوشایند و ناخوشایند تفاوت معناداری با هم داشتند، اما در بازیابی واژه‌های خنثی و تهدیدکننده تفاوتی با یکدیگر نداشتند. (تأیید فرضیه دوم) در فرضیه سوم مشخص شد که گروه‌ها در بهره حافظه و خرده مقیاس‌های کنترل ذهنی، حافظه بینایی و تداعی‌ها تفاوت معناداری ندارند، اما در سایر مقیاس‌ها با یکدیگر تفاوت نداشتند. نتایج همچنین نشان داد که حافظه منطبق با خلق تنها بر حافظه آشکار اثر می‌گذارد. (تأیید فرضیه چهارم)

^۱ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور

^۲ کارشناس روانشناسی بالینی

بررسی اثرات سوگیری حافظه منطبق با فلق بر حافظه.. نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که در بیماران افسرده تنها حافظه آشکار دچار اختلال می‌شود. همچنین، این بیماران در بازیابی واژه‌های دارای بار عاطفی با گروه‌های دیگر تفاوت معناداری دارد.

کلید واژه‌ها

سوگیری حافظه، حافظه آشکار، حافظه ضمنی، افسردگی.

مقدمه

پژوهش‌های گسترده‌ای پیرامون تأثیر اختلالات خلقی و به ویژه افسردگی بر روی عملکرد حافظه صورت گرفته است. نتایج این تحقیقات بیانگر وجود آسیب‌هایی از لحاظ عملکرد حافظه در بین بیماران افسرده می‌باشد. (واتس^۱ و همکاران، ۱۹۸۷؛ بلکین^۲، ۱۹۸۰؛ استرنبرگ^۳، ۱۹۷۶؛ به نقل از جانسون^۴ و ماگارو^۵، ۱۹۸۷)

یکی از مهم‌ترین اثرات اختلالات خلقی به ویژه افسردگی بر عملکرد حافظه ایجاد انواعی از سوگیری حافظه می‌باشد. (الیس^۶، ۱۹۸۹) به نقل از توزنده جانی، ۱۳۷۲) منظور از سوگیری حافظه منطبق با خلق گرایش شخص در بهتر یادآوری نمودن اطلاعات است که محتوای آنها با حالت خلقی وی تطابق دارند (واتکینز^۷ و همکاران، ۱۹۹۲؛ بلک برن و دیویدسون، به نقل از توزنده جانی، ۱۳۷۴).

- ¹ Watts
- ² Belkin
- ³ Sternberg
- ⁴ Jahnosn
- ⁵ Magaro
- ⁶ Ellis
- ⁷ Watkins

نتایج پژوهشهای مختلف (برای مثال، مندلر^۱، ۱۹۸۴؛ ویلیامز^۲ و همکاران، ۱۹۸۸) بیانگر آن است که آزمون‌های حافظه آشکار و ضمنی از فرآیندهای شناختی متفاوتی از هم بهره می‌گیرند. نظریه اسکور^۳ و کوهن^۴ (۱۹۸۴) نشان می‌دهد که سیستم حافظه بیانی مسئول عملکرد شخص در آزمون‌های حافظه آشکار است و سیستم حافظه رویه‌ای^۵ مسئول عملکرد شخص در آزمون‌های حافظه ضمنی می‌باشد. (به نقل از روودگر^۶، ۱۹۹۰).

بک^۷ (۱۹۶۷) معتقد است که بیماران افسرده درباره خود، محیط و آینده‌شان قضاوت‌های منفی دارند. ولی همچنین معتقد است که بیماران افسرده طرحواره‌های شناختی و ساختهای شناختی منفی دارند. بنابراین، این افکار منفی بسیار نافذ بوده و اجازه بروز افکار مثبت را نمی‌دهند و بدین ترتیب سبب سوگیری حافظه در این افراد می‌شوند. به عبارت دیگر، تحریف‌ها یا خطاهای شناختی که در اثر پردازش رخ می‌دهند در محتوای افکار به صورت سوگیری‌های منفی باقی می‌مانند.

نظریه پردازان رویکرد پردازش اختصاصی معتقدند که اگر شرایط رمزگردانی با شرایط بازیابی یکسان باشد یادآوری اطلاعات بهتر صورت می‌گیرد. بنابراین، آزمودنی‌ها وقتی عملکردشان بهتر می‌شود که به هنگام رمزگردانی محرک اصلی به معناها توجه داشته باشند. (گرین^۸، ۱۹۹۲، به نقل از جمعه‌پور، ۱۳۷۲)

¹ Mandler

² Williams

³ Skouer

⁴ Kohen

⁵ procedural memory

⁶ Roudger

⁷ Back

⁸ Green

بررسی اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه..

در رویکرد فعال‌سازی اعتقاد بر این است که سیستم شناختی مرکب از تعداد زیادی واحد به هم پیوسته (گروهواره) و برجسبهای زمانی است. بنابراین هنگامی که گروهواره‌ای فعال می‌شود آسان‌تر از گروهواره‌های فعال نشده به ذهن می‌آید و به عنوان پاسخی در اختیار حافظه ضمنی قرار می‌گیرد. (اندرسون^۱ و باور^۲، ۱۹۷۳)

روش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های علی (پس رویدادی) - مقایسه‌ای و توصیفی است که محقق در آن در نظر دارد اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه آشکار و ضمنی در بیماران افسرده را در مقایسه با گروه بهنجار مورد بررسی قرار دهد. برای انجام این پژوهش دو آزمایش اجرا گردید. آزمودنی‌ها در هر دو آزمایش یکسان بودند. یک گروه بیماران مبتلا به اختلال افسرده‌خویی و گروه دوم اشخاص بهنجار بودند که به عنوان گروه شاهد در نظر گرفته شده بودند. در جریان هر دو آزمایش به آزمودنی‌ها محرکهایی که به صورت واژه‌هایی با بار عاطفی گوناگون (خوشایند، ناخوشایند، خنثی و تهدیدکننده) بود ارائه می‌شد. در مرحله اول آزمایش واژه‌های دارای بار عاطفی (خوشایند، ناخوشایند، خنثی و تهدیدکننده) در سه طبقه از کارت‌های هنجاریابی شده مورد استفاده قرار گرفت، به نحوی که در هر طبقه ۲۴ کارت با ابعاد ۶×۱۰ سانتی‌متر قرار داشت. ترتیب قرار گرفتن کارت‌ها نیز کاملاً تصادفی بود و آزمایش به صورت انفرادی انجام می‌شد. سپس آزمون‌های حافظه آشکار و ضمنی اجرا می‌گردید. در مرحله دوم، پس از ۱۰ روز مجدداً تعدادی واژه‌ی دارای بار عاطفی ناخوشایند تهیه و تدوین شده و در مورد آزمودنی‌ها به صورت انفرادی به کار برده شد. در این

¹ Anderson

² Bower

مرحله آزمون یادآوری، آزاد و آزمون تکمیل واژه‌های جزء جزء شده مورد استفاده قرار گرفتند. از آزمون حافظه وکسلر نیز در این مرحله اجرا گردید. در پایان نتایج به دست آمده از آزمون‌های حافظه آشکار و ضمنی و آزمون حافظه وکسلر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. (دلاور، ۱۳۸۱)

یافته‌ها

همان‌طور که قبلاً خاطر نشان شد، آزمودنی‌های این پژوهش در ویژگی‌هایی مانند سن، جنس، تحصیلات، مدت ابتلاء به بیماری و وضعیت تأهل هم‌تاسازی شدند. نتایج آزمون مجدور خی (X^2) در مورد جنسیت (۰/۶۱۱) فرض یکسان بودن گروه‌ها را رد نکرده و تفاوت معناداری بین گروه‌ها در متغیر جنسیت نشان نداد. اما نتایج آزمون مجدور خی (X^2) در مورد متغیر وضعیت تأهل (۱/۲۸۱) فرض یکسان بودن گروه‌ها را رد نمود و تفاوت معناداری بین گروه‌ها در این متغیر نشان داد.

جدول ۱-ا. خلاصه نتایج تحلیل واریانس دوعاملی با سلجش‌های مکرر بر روی نمرات آزمون حافظه آشکار (آزمایش اول)

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P
عرض از مبدا	۲۳۲۰/۵۰۸	۱	۲۳۲۰/۵۰۸	۲۹۵۶/۴۵۳	۰/۰۵
A (گروه‌ها)	۲/۲۵۸	۱	۲/۲۵۸	۴/۸۷۷	۰/۰۵
B (بار عاطفی) وازه	۷/۰۲۳	۳	۲/۳۴۱	۳/۹۸۳	۰/۰۵
AB	۱۳/۰۲۳	۳	۴/۳۴۱	۵/۵۳۱	۰/۰۵
خطا	۹۴/۱۸۸	۱۲۰	۰/۷۸۵		
T کل	۲۴۳۷	۱۲۸			

اندازه تابع F تحلیل واریانس دو طرفه با اندازه‌گیری‌های مکرر در مورد عرض از مبدا ($P = ۰/۰۵$ و $F = ۲۹۵۶/۴۵۳$) تفاوت معناداری را بین گروه‌ها نشان می‌دهد و نشانگر تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه آشکار بر نمره

بررسی اثرات سوگیری حافظه منطبق با فلق بر حافظه..

مقیاس حافظه آشکار (آزمایش اول) می‌باشد. به عبارت دیگر، چون F محاسبه شده (بزرگتر از $F_{0.01}$) با درجات آزادی (۱۸ و $df=1$) می‌باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی‌شود و با ۹۹٪ اطمینان نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده و با عنایت به معنادار شدن تفاوت بین F محاسبه شده و $F_{0.01}$ بنابراین با ۹۹٪ اطمینان ادعای ما در مورد تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق بر حافظه آشکار تأیید می‌شود.

اندازه تابع F در مورد گروه‌ها ($P = 0.05$ و $F = 4/77$) معنادار می‌باشد و نشان‌دهنده تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق بر بیماران افسرده در مقیاس حافظه آشکار (آزمایش اول) می‌باشد. با توجه به عدم تأیید فرض صفر با ۹۹٪ اطمینان نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های محاسبه شده تفاوت معناداری بین گروه‌ها وجود دارد و نشان‌دهنده سوگیری حافظه منطبق با خلق بر بیماران افسرده در مقیاس حافظه آشکار می‌باشد.

اندازه تابع F تحلیل واریانس دو طرفه با اندازه‌گیری‌های مکرر در مورد گروه‌ها (بار عاطفی واژه، اثرات، بین گروهی) ($P = 0.05$ و $F = 3/983$) تفاوت معناداری را بین گروه‌ها نشان می‌دهد و نشانگر تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق بر بیماران افسرده است. به عبارت دیگر، چون F محاسبه شده بزرگتر از $F_{0.01}$ می‌باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی‌شود و با ۹۹٪ اطمینان نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های مورد مقایسه تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده و با عنایت به معنادار شدن تفاوت بین میانگین‌ها ادعای محقق در مورد اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق در بازیابی موارد مرتبط با افسردگی تأیید می‌شود.

اندازه تابع F در مورد تعامل زمان و گروه‌ها ($P = 0/05$ و $F = 5/531$) نشانگر معنادار بودن اثر تعامل زمان و گروه‌ها در تغییرات نمره مقیاس حافظه آشکار (آزمایش اول) می‌باشد.

جدول ۲-۱. خلاصه نتایج مربوط به تحلیل واریانس سه عاملی باسنجش‌های مکرر بر روی نمره‌های آزمون حافظه ضمنی [آزمایش اول]

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	P
عرض از مبدا	۱۱۹۸/۸۹۱	۱	۱۱۹۸/۸۹۱	۱۰۳۱/۳۰۴	۰/۰۵
A (گروه‌ها)	۰/۷۶۶	۱	۰/۷۶۶	۰/۶۵۹	۰/۰۵
B (تسهیل)	۵۴/۳۹۱	۱	۵۴/۳۹۱	۴۶/۷۸۸	۰/۰۵
C (بار عاطفی)	۱۵/۳۹۱	۳	۵/۱۳۰	۴/۴۱۳	۰/۰۵
AB	۰/۷۶۶	۱	۰/۷۶۶	۰/۶۵۹	۰/۰۵
AC	۱۰/۵۷۸	۳	۳/۵۲۶	۳/۰۳۳	۰/۰۵
BC	۱/۸۲۸	۳	۰/۶۰۹	۰/۵۲۴	۰/۰۵
ABC	۰/۳۹۱	۳	۰/۱۳۰	۰/۱۱۲	۰/۰۵
خطا	۲۷۹	۲۴۰	۱/۱۶۲		
T کل	۱۵۲۶	۲۵۶			

اندازه تابع F تحلیل واریانس سه عاملی با اندازه‌گیری‌های مکرر در مورد عرض از مبدا ($P = 0/05$ و $F = 1031/304$) تفاوت معناداری را بین گروه‌ها نشان می‌دهد و نشانگر تأثیر سوگیری حافظه منطبق با خلق در بازیابی موارد مرتبط با افسردگی در مقیاس حافظه ضمنی (آزمایش اول) می‌باشد. به عبارت دیگر، چون F محاسبه شده ($1031/304$ بزرگتر از $F_{0/01}$) می‌باشد، بنابراین فرض صفر تأیید نمی‌شود و با ۹۹٪ اطمینان نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده و با عنایت به معنادار شدن تفاوت بین F محاسبه شده و $F_{0/01}$ بنابراین با ۹۹٪ اطمینان ادعای ما در مورد فرض اول تأیید می‌شود.

بررسی اثرات سوگیری حافظه منطبق با فلق بر حافظه..

نتایج جدول ۲-۱ نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹٪ از نظر تعامل (ABC, BC, AB)، تسهیل (B)، بار عاطفی (C) و عرض از مبدأ وجود دارد، چرا که رسم محاسبه شده از F معیار بزرگتر می‌باشد. اما از نظر سایر عوامل به ویژه از نظر تعامل (ABC)، بار عاطفی واژه (C)، گروه (A) تفاوت معناداری وجود ندارد، چرا که F محاسبه شده از F معیار کوچکتر است.

جدول ۳-۱. آزمون معنی‌دار بودن عملکرد گروه‌ها در آزمونهای فرعی بهر حافظه وکسلر

متغیرها	گروه بهنجار		گروه افسرده		F	P
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
اطلاعات شخصی	۵/۸۱۲	۰/۵۴۲	۵/۵	۰/۵۱۶	۱/۶۶۷	۰/۰۵
جهت یابی	۴/۹۳۷	۰/۲۵	۴/۸۷۵	۰/۳۴۱	۰/۵۹۱	۰/۰۵
کنترل ذهنی	۸/۵۶۲	۰/۷۲۷	۷/۵	۱/۱۵۴	۳/۱۱۴	۰/۰۵
حافظه منطقی	۱۱	۱/۴۱۲	۱۱/۰۹۳	۱/۴۹۶	۰/۱۸۲	۰/۰۵
فراخزای اعداد	۹/۵	۱/۵۹۱	۹/۸۱۲	۱/۶	۰/۵۵۴	۰/۰۵
حافظه بینایی	۱۳/۶۲۵	۰/۵	۱۲/۵	۲	۲/۱۸۲	۰/۰۵
تداعی‌ها	۱۹/۶۲۵	۲/۲۹۸	۱۷/۷۱۸	۱/۶۹۲	۲/۶۷۱	۰/۰۵
بهر حافظه	۱۱۶/۶۲۵	۹/۶۹۴	۱۰۷/۵۶۲	۷/۱۲۷	۳/۰۱۲	۰/۰۵

با توجه به این که آهای محاسبه شده در مورد خرده مقیاسهای حافظه وکسلر (اطلاعات شخصی، جهت‌یابی، کنترل ذهنی، حافظه منطقی، فراخزای اعداد، حافظه بینایی، تداعی‌ها) به ترتیب برابر با ۱/۶۶۷، ۰/۵۹۱، ۳/۱۱۴، ۰/۱۸۲، ۰/۵۵۴، ۲/۱۸۲، ۲/۶۷۱ می‌باشد، در خرده مقیاس‌های سوم، ششم و هفتم چون آهای محاسبه شده بزرگتر از t معیار می‌باشد تفاوت گروه‌ها معنادار است، اما در سایر خرده مقیاس‌ها تفاوت معنادار نیست.

از آنجا که آهای محاسبه شده (آزمون حافظه آشکار، آزمایش دوم) در مورد واژه‌های خوشایند و ناخوشایند به ترتیب برابر با ۲/۴۷۵ و ۳/۱۸۱ می‌باشد

و از t معیار بزرگترند، بنابراین فرض صفر تأیید نمی‌شود و تفاوت معناداری بین میانگین‌های مورد مقایسه وجود ندارد.

با توجه به این که t های محاسبه شده (آزمون حافظه ضمنی، واژه‌های ناخوشایند، آزمایش دوم) در مورد واژه‌های تسهیل شده و تسهیل نشده به ترتیب برابر با $۲/۰۳۰$ و $۱/۵۵۷$ می‌باشد و از t معیار کوچک‌ترند، بنابراین فرض صفر تأیید می‌شود و نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های مورد مقایسه تفاوت معناداری وجود ندارد.

با توجه به این که t های محاسبه شده (آزمون حافظه ضمنی، واژه‌های خوشایند، آزمایش دوم) در مورد واژه‌های تسهیل شده و تسهیل نشده به ترتیب برابر با $۲/۰۱۲$ و $۲/۰۳$ می‌باشد و از t معیار کوچک‌تر هستند، بنابراین فرض صفر تأیید می‌شود و نتیجه می‌گیریم که بین میانگین‌های مورد مقایسه تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴-۱. آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه میانگین‌های بار عاطفی واژه‌ها

سطح معناداری	درجه آزادی	t استودنت	بار عاطفی مورد مقایسه
۰/۰۰۱	۳	۳/۵۰۸	خوشایند
۰/۰۰۹	۳	-۲/۷۷۷	ناخوشایند
۰/۳۸۱	۳	۰/۸۸۹	خنثی
۰/۱۵	۳	۱/۴۷۷	تهدیدکننده

جدول ۴-۱ نشان می‌دهد که میانگین نمره کل مقیاس حافظه آشکار (واژه‌های ناخوشایند)، $-۲/۷۷۷$ - پایین‌تر از سایر موارد می‌باشد. از این رو، می‌توان گفت که اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق تنها به مواردی است که محتوای آن‌ها در ارتباط با افسردگی است. اما، این تفاوت آزمون‌های حافظه ضمنی معنادار نمی‌باشد و عملکرد بیماران افسرده در سایر موارد (نظیر واژه‌های خنثی و تهدید کننده) تحت تأثیر قرار نگرفته است.

بحث و نتیجه گیری

همانطور که در نتایج مشاهده شده اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق در عملکرد بیماران افسرده تنها در آزمون‌های حافظه آشکار ظاهر می‌شود و در عملکرد آنها در آزمون‌های حافظه ضمنی اثری ندارد. این نوع سوگیری احتمالاً به دلیل فرآیند بسط به وجود می‌آید. در جریان این فرآیند رویداد مورد یادآوری با سایر اطلاعات ارتباط پیدا می‌کند در نتیجه راحت‌تر یادآوری می‌شود. (تیزدال، ۱۹۸۳)

همچنین، می‌توان گفت که علت این نوع سوگیری فرآیندهای نظیر تسهیل‌سازی و یا برانگیختگی ساده نمی‌باشد و این فرآیندها مربوط به سیستم‌های حافظه جداگانه‌ای هستند. (الیس وهانت، ۱۹۸۹)

این نتایج همسو با نظریه ویلیامز (۱۹۸۸) می‌باشد. بر طبق این نظریه مبتلا شدن به هر یک از اختلالات اضطرابی و افسردگی موجب می‌گردد که در مراحل مختلفی از پردازش شناختی اختلال به وجود آید، به طوری که در اختلالات اضطرابی در مرحله توجه و در بیماران افسرده در مرحله بسط اختلال ایجاد می‌گردد. در نتیجه، بیماران مضطرب در حافظه ضمنی و بیماران افسرده در حافظه آشکار دچار اختلال می‌شوند. (واتکنیز و همکاران، ۱۹۹۲)

این نتایج همچنین همسو با نظریه رمزگردانی انتخابی و توجه انتخابی است. بر اساس نظریه رمزگردانی انتخابی، نوعی شیوه رمزگردانی در بیماران افسرده وجود دارد که سبب می‌شود آنان با صرف زمان بیشتری موارد ناخوشایند را در سطح عمیق‌تری رمزگردانی کنند. در نتیجه، در بین آن‌ها میزان بازیابی آن موارد در سطح بالاتری قرار می‌گیرد. (باور، ۱۹۸۱)

بر طبق نظریه باور (۱۹۸۱) بیماران افسرده نسبت به موارد منطبق با خلق نوعی سوگیری در توجه انتخابی نشان می‌دهند و در اثر این فرآیند موارد ناخوشایند را به صورت بهتری بازیابی می‌کنند.

نتیجه دیگر این پژوهش بیانگر این است که بیماران افسرده تنها در بازیابی موارد مرتبط با افسردگی دچار اختلال می‌شود و در بازیابی بر موارد نامرتبط با افسردگی که دارای محتوای منفی می‌باشند مشکلی ندارد. به طور کلی، می‌توان گفت که ابتلاء به بیماری افسردگی در دراز مدت عملکرد حافظه را دچار آسیب واقعی می‌کند و پایین بودن عملکرد این بیماران به دلیل تأثیرات شناختی می‌باشد. اگر چه در آزمون حافظه و کسلسر نقش و مداخله عوامل غیرشناختی در سنجش عملکرد حافظه به حداقل می‌رسد و نمرات آن نشان‌دهنده عملکرد واقعی حافظه می‌باشد، اما باز هم به طور واقعی نمی‌توان نقش این عوامل را در اثرگذاری بر روی این مقیاس نادیده گرفت. همچنین آسیب عملکرد حافظه در بیماران افسرده آسیب کلی نیست، بلکه اختصاصی بوده و بخشی یا بخش‌های خاصی از حافظه دچار اختلال می‌گردد. (دنی^۱ و هانت، ۱۹۹۲)

همچنین می‌توان گفت که آزمون‌های حافظه ضمنی نسبت به اثرات سوگیری حافظه منطبق با خلق حساس نمی‌باشند. با توجه به عملکرد مشابه بیماران افسرده و بهنجار در آزمون‌های حافظه ضمنی می‌توان نتیجه گرفت که در بیماران افسرده روند بیماری سبب آسیب رسیدن به عملکرد حافظه ضمنی نمی‌شود. (هیلگارد^۲ و باور، به نقل از براهنی و همکاران، ۱۳۶۷)

پرتال جامع علوم انسانی

^۱ Denny
^۲ Hillgard

کتابنامه

- استراب، ریچارد. ل، بلاک، ویلیافر، ف، (۱۳۶۲). معاینه روانی در بیماری‌های اعصاب. ترجمه پورافکاری، نصرت‌الله، انتظاری، عبدالحسین. تبریز: انتشارات شمس.
- بک، آرون تی (۱۳۶۹). شناخت درمانی و مشکلات روانی. ترجمه قراچه داغی، مهدی، تهران: شرکت نشر ویس.
- بلک برن، دیوید سون، (۱۹۸۹) شناخت درمانی افسردگی و اضطراب. مشهد: ترجمه توزنده جانی، حسن، (۱۳۷۴). مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- جمعه‌پور، احمد (۱۳۷۲). پردازش انتخابی اطلاعات در اختلالات اضطراب منتشر و (PTSD). پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، انستیتی روانپزشکی تهران.
- دلاور، علی (۱۳۸۱). احتمالات و آمار کاربردی در روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات رشد.
- هیلگارد و باور (۱۳۶۷) نظریه‌های یادگیری، ترجمه براهنی، محمدنقی (۱۳۶۷). تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- هیلگارد- ال - اتکینسون، ریچارد - سی - اتکینسون و همکاران، (۱۳۸۱). زمینه روان‌شناسی. ترجمه: براهنی، محمدنقی و همکاران، تهران: انتشارات رشد.
- Bower, G.H. (1987). Commentary on Mood and memory. Behavior Research and therapy. 25, 443-446.
- Davison, G.C. (1990). Abnormal psychology. New York . Wiley press.
- Hant, R.R. Ellis, H.C. (1989) Fundamentals of human memory and cognition. Wm. C.Bown company publishers.

- Mathews, A. Macleod.c.(1985). Selective processing of threat cues in anxiety states. Behavior Research and therapy. 23, 263-569.
- Person, I.B. Miranda.J. (1992). Cognitive therapy and research. 16. 485-502
- Roediger, H.L. McDermott. (1992). Depression and implicit memory: a commentary. Journal of abnormal psychology.101. 587-579.
- Streenberg,M.S.&Beak,A.T(1989). Depression Versus Anxiety: A test of the content-specificity Hypothesis. Journal of abnormal psychology. 98,9-73.
- Tulving, E.(1972). Episodic and semantic memory. organization of memory. E.Tulwing and w.Donaldson. New york, Academic press.
- Watkink, p.c. Mathews. A, Williamson. D.A. Fuller, R.D (1992). Mood-congruent memory in depression: Emotional priming or Elaboration? Journal of Abnormal psychology. 101,581-586.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی